

Java programska kartica

Razred

```
[public|final|abstract] class name
{ spremenljivke in metode razreda }
```

Vstopna točka programa je statična metoda:

```
public static void main(String[] args)
```

Argumenti ob zagonu programa se preslikajo v polje nizov, ki je parameter metode main.

Izpeljani razred:

```
class name extends basename [implements ifname]
```

Vsi razredi so izpeljani iz osnovnega razreda Object, ki ima tudi metodo String toString().

Spremenljivke in metode

enostavni tipi: char, byte, short, int, long, float, double, boolean

razredi enostavnih tipov: Character, Byte, Short, Integer, Long, Float, Double, Boolean

nekateri modifikatorji spremenljivk in metod:

```
static, public, private, protected, final
```

pomen modifikatorjev dostopa

- public – dostop omogočen od kjerkoli
- protected – dostop omogočen iz razreda in vseh njegovih podedovanih razredov
- private – dostop omogočen le znotraj razreda
- brez – dostop omogočen znotraj paketa, v katerem je deklaracija

Izjeme

Lovljenje izjem:

```
try {
    stavki, ki lahko sprožijo izjemo
}
catch (TipIzjeme1 ex) {
    stavki, ki opravijo z izjemo tipa TipIzjeme1, če do nje pride
}
catch (TipIzjeme2 ex) {
    stavki, ki opravijo z izjemo tipa TipIzjeme2, če do nje pride
}
finally {
    stavki, ki se vedno izvršijo, če je prišlo do izjeme ali ne
}
```

Nekateri pogosti tipi izjem:

- ArithmeticException – aritmetična napaka kot npr. deljenje z ničlo
- ArrayIndexOutOfBoundsException – napaka ob dostopu do elementa polja, ki ne obstaja (premajhen ali prevelik indeks polja)
- NullPointerException – neveljavna uporaba reference na null
- NumberFormatException – neveljavna pretvorba niza v število
- IOException – izjema pri delu z V/I tokovi (npr. pri branju iz datoteke)
- Exception – osnovni razred, iz katerega so podedovane ostale izjeme (catch (Exception) ujame vse tipe izjem)

Matematične funkcije (java.lang.Math)

Metode se nahajajo v razredu Math in so statične (kliče mo jih kot Math.ime_metode()). Odvisno od metode so lahko argumenti in vrnjene vrednosti različnih tipov (int, float, double), vse funkcije podpirajo tip double.

- *trigonometrične*: sin(x), cos(x), tan(x)
- *inverzne trig*: asin(x), acos(x), atan(x)
- *logaritmi*: log(x) – naravni logaritem
- *potence*: exp(x) – e^x, pow(x, y) – x^y, sqrt(x) – kvadratni koren
- *zaokroževanje*: ceil(x) – zaokroži navzgor, floor(x) – zaokroži navzdol, round(x) – zaokroži
- *ostalo*: abs(x) – absolutna vrednost, max(x, y) – največja vrednost, min(x, y) – najmanjša vrednost, random() – naključna vrednost

Konverzije (java.lang.*)

Razredi enostavnih tipov nudijo metode za pretvorbo iz nizov v osnovne tipe in obratno. Primer za cela števila sta metodi:

- static int Integer.parseInt(String s) – pretvori niz v celo število oz. sproži NumberFormatException, če število ni v pravem formatu.
- static String Integer.toString(int i) – pretvori celo število v niz

Ekvivalentne metode veljajo za ostale tipe (npr. za double metodi Double.parseDouble(), Double.toString()).

Operacije z znaki (java.lang.Character)

Razred Character nudi več statičnih metod za delo z znaki, med njimi metode za preverjanje tipov znakov:

```
boolean isDigit(char ch)      je števka
boolean isLetter(char ch)     je črka
boolean isLowerCase(char ch) je mala črka
boolean isUpperCase(char ch) je velika črka
boolean isWhiteSpace(char ch) je prazen prostor
```

Vse metode so statične in vrnejo vrednost true, če znak spada v opisano kategorijo znakov, in false, če tja ne spada.

Statični metodi za pretvorbo znakov sta:

```
char toLowerCase(char ch) pretvori v malo črko
char toUpperCase(char ch) pretvori v veliko črko
```

Delo nizi (java.lang.String(Buffer))

Razreda String in StringBuffer sta namenjena delu z nizi. Objekt tipa String predstavlja nespremenljiv niz; niz, shranjen v razredu StringBuffer, pa lahko spreminjamo.

Nekatere metode razreda String:

- char charAt(int ix) – vrne znak na indexu ix
- int compareTo(String str) – primerja niz s str. Vrne 0, če sta niza enaka; <0, če je niz manjši od str; >0, če je niz večji od str. Metoda compareToIgnoreCase() naredi enako brez upoštevanja velikih/malih črk.
- int length() – vrne dolžino niza
- int indexOf(int ch|String str) – vrne mesto podanega znaka ch ali niza str oz. -1, če le-tega ne najde
- String replace(char oc, char nc) – zamenja vse pojavitve znaka oc z nc in vrne novi niz
- String[] split(String rx) – razbije niz glede na podan regularni izraz rx na polje nizov in to polje vrne (npr. če za izraz podamo presledek " ", niz razbije na besede in vrne polje besed).
- String substring(int bi, int ei) – vrne podniz niza, ki se začne na znaku bi in konča na ei-1.
- String toLowerCase() in toUpperCase() – metodi pretvorita niz v male oz. velike črke in vrneta novi niz
- String trim() – odstrani vse presledke iz začetka in konca niza in vrne novi niz
- operator + : operacija str1 + str2 doda niz str2 na konec niza str1 in vrne novi niz

Java programska kartica

Nekatere metode razreda `StringBuffer`:

- `StringBuffer append(char c|String str)` – doda znak `c` ali niz `str` na konec niza in vrne samega sebe
- `char charAt(int ix)` – vrne znak na indeksu `ix`
- `StringBuffer delete(int s, int e)` – zbriše znake od pozicije `s` do `e-1` in vrne samega sebe
- `int indexOf(String str)` – vrne mesto začetka niza `str` v nizu ali `-1`, če niza `str` ne najde v nizu
- `StringBuffer insert(int pos, char c|String s)` – vrine znak `c` ali niz `s` na pozicijo `pos` v nizu
- `int length()` – vrne dolžino niza
- `StringBuffer replace(int s, int e, String str)` – zamenja znake med `s` in `e-1` z nizom `str`. Vrne sebe.
- `String substring(int bi, int ei)` – vrne podniz niza, ki se začne na znaku `bi` in konča na `ei-1`.
- `String toString()` – pretvori `StringBuffer` v `String`

Delo z V/I tokovi (`java.io.*`)

Standardni vhod

Branje s standardnega vhoda omogoča statični objekt `in` (tipa `InputStream`) razreda `System`. Nudi osnovno metodo:

- `int read()` throws `IOException`
Metoda prebere bajt s standardnega vhoda in vrne njegovo vrednost ali `-1` ob koncu branja.

Standardni izhod

Pisanje na standardni izhod omogoča statični objekt `out` (tipa `PrintWriter`) razreda `System`. Metode razreda `PrintWriter` so opisane v nadaljevanju.

Delo z datotekami

Razred `File` lahko uporabljamo za delo z datotekami:

- `File(String name)` – konstruktor, ki naredi objekt, povezan z datoteko po imenu `name`
- `boolean createNewFile()` – naredi novo datoteko
- `boolean delete()` – zbriše datoteko in vrne `true`, če je izbris uspešen
- `boolean exists()` – vrne `true`, če datoteka obstaja
- `String getName()` – vrne ime datoteke
- `String getPath()` – vrne pot do datoteke

- `boolean isDirectory()` – vrne `true`, če je datoteka direktorij
- `String[] list()` – vrne imena datotek, ki so v direktoriju
- `boolean mkdir()` – naredi direktorij in vrne `true`, če ga je uspešno naredil
- `boolean renameTo(File dest)` – preimenuje datoteko v datoteko `dest` in vrne `true`, če je uspešen

Dostop do datoteke

Do datoteke lahko dostopamo preko razredov `FileReader` in `FileWriter`, ki predstavljata bralnik oz. pisalnik.

Konstruktor, ki naredi objekt za branje iz datoteke `fileName`:

- `FileReader(String fileName)` throws `FileNotFoundException`

Konstruktor, ki naredi objekt za pisanje v datoteko `fileName`:

- `FileWriter(String fileName)` throws `FileNotFoundException`

Branje preko medpomnilnika – `BufferedReader`

Iz poljubnega tekstovnega vhodnega toka (std. vhod ali datoteka) lahko beremo posamezne znake ali cele vrstice z metodami razreda `BufferedReader`:

- `BufferedReader(Reader in)` – konstruktor, ki naredi nov objekt na podlagi podanega bralnika. Ta je lahko npr. bralnik datoteke (`FileReader`) ali bralnik vhodnega toka (`InputStreamReader`)
 - `int read()` throws `IOException` – prebere znak in vrne njegovo ASCII kodo ali `-1` ob koncu vhodnega toka
 - `String readLine()` throws `IOException` – prebere vrstico in jo vrne, ali pa vrne `null` ob koncu vhodnega toka
 - `void close()` throws `IOException` – zapre bralnik
- Primer uporabe branja iz std. vhoda:

```
BufferedReader br=new BufferedReader(new  
    InputStreamReader(System.in));  
br.readLine(); //prebere vrstico iz std. vhoda
```

Strukturirano branje – `Scanner` (`java.util.Scanner`)

Razred `Scanner` omogoča strukturirano branje vhodnega toka (ali niza). `Scanner` razbije vhodni tok glede na poljubne razmejivne znake oz. regularni izraz (privzeto je to prazen prostor) in omogoča enostavno branje besed, števil itn.

Nekatere metode:

- `Scanner(InputStream in)` – konstruktor, ki naredi nov objekt na podlagi podanega vh. toka. Ta je lahko npr. `std.vhod`; primer: `Scanner sc=new Scanner(System.in);`
- `Scanner(File in)` throws `FileNotFoundException` – konstruktor naredi nov objekt na podlagi podane datoteke: `Scanner sc=new Scanner(new File("t.txt"));`
- `Scanner(String str)` – konstruktor, ki naredi nov objekt na podlagi podanega niza `str`
- `void close()` – zapre scanner
- `boolean hasNext()` – vrne `true`, če na vhodu čaka nova vrednost, ki jo lahko preberemo
- `boolean hasNextX()` – vrne `true`, če na vhodu čaka nova vrednost tipa `X`, ki jo lahko preberemo. `X` je lahko osnovni tip (`Boolean`, `Byte`, `Double`, `Float`, `Int`, `Long`, `Short`) ali `Line`, ki predstavlja vrstico.
- `String next()` – vrne naslednjo vrednost z vhoda kot niz. Sproži `NoSuchElementException`, če na vhodu ni več vrednosti za branje
- `X nextX()` – vrne naslednjo vrednost tipa `X` z vhoda (glej opis `hasNextX`). Sproži `InputMismatchException`, če vrednost ni tipa `X`, ali `NoSuchElementException`, če na vhodu ni več vrednosti za branje.
- `Scanner useDelimiter(String pattern)` – nastavi razmejivni izraz na novo vrednost `pattern` (privzeto je to prazen prostor, `Scanner` torej privzeto razbija vhod na besede). Vrne samega sebe (`this`).

Pisanje – `PrintWriter`

Na poljuben tekstovni izhodni tok lahko pišemo preko metod razreda `PrintWriter`:

- `PrintWriter(Writer out)` – konstruktor, ki naredi nov objekt na podlagi podanega pisalnika. Ta je lahko npr. pisalnik v datoteko (`FileWriter`)
- `void print(String s)` – izpiše niz `s` na izhodni tok
- `void println(String s)` – izpiše niz `s` in znak za novo vrstico na izhodni tok
- `void print(Tip x), void println(Tip x)` – izpiše vrednost `x`, kjer je `Tip` poljuben tip (enostavni ali razred)
- `void close()` – zapre vhodni tok

Java programska kartica

Grafični uporabniški vmesnik (GUI)

AWT paket knjižnic za gradnjo GUI (java.awt.*)

Graphics je abstrakten razred, ki omogoča risanje na komponente, zato vsebuje vse osnovne metode za risanje. Nekaj metod:

- `void drawLine(int x1, int y1, int x2, int y2)` – nariše črto med točkama $(x1,y1)$ in $(x2,y2)$
- `void drawRect(int x, int y, int w, int h) / fillRect(x, y, w, h)` – nariše (zapolnjen) pravokotnik z gornjim levim ogliščem v točki (x,y) , širino w in višino h
- `void drawOval(int x, int y, int w, int h) / fillOval(x, y, w, h)` – nariše (zapolnjeno) elipso (ali krog) znotraj pravokotnika, ki ga določajo argumenti
- `void drawArc(int x, int y, int w, int h, int z, int kot) / fillArc(x, y, w, h, z, kot)` – nariše (zapolnjen) eliptični (ali krožni) izsek znotraj podanega pravokotnika, z začetkom pri z stopinjah in velikosti kot stopinj
- `void drawString(String niz, int x, int y)` – nariše besedilo niz , osnovna črta levega znaka je na (x,y)
- `boolean drawImage(Image img, int x, int y, ImageObserver obs)` – nariše sliko img na lokacijo x,y ; obvešča objekt obs , ko se slika izrisuje. Vrne `true`, če je bila slika do konca izrisana.
- `void setColor(Color c)` – nastavi barvo risanja na c
- `void setFont(Font f)` – nastavi pisavo na f

Component je abstrakten razred, ki je nadrazred vseh AWT (in tudi Swing) gradnikov. Gradnik ima svojo grafično predstavitev, s katero lahko interaktira uporabnik.

- `void setSize(int w, int h)` – nastavi velikost gradnika na w in h
- `void setLocation(int x, int y)` – premakne gradnik na novo lokacijo, zgornji levi kot je na (x, y)
- `Graphics getGraphics()` – vrne grafični kontekst komponente, na katerega lahko rišemo
- `void repaint()` – ponovno izriše komponento

Container predstavlja vsebnik, ki vsebuje druge gradnike.

- `Component add(Component comp)` – v vsebnik doda gradnik $comp$. Vrne gradnik $comp$.

Swing paket knjižnic za gradnjo GUI (javax.swing.*)

JComponent je osnovni razred vseh Swing gradnikov, razen osnovnih vsebnikov. Nekaterne metode (vse so `void`):

- `paintComponent(Graphics g)` – izriše gradnik; za risanje se lahko uporabi podani grafični kontekst g
- `setBackground(Color c)` – nastavi barvo ozadja na c
- `setForeground(Color c)` – nastavi barvo risanja na c

JFrame, **JDialog** in **JApplet** so posebni gradniki vsebniki, ki določajo samostojno okno in jih ne moremo vključevati v druge gradnike. Nekaj metod:

- `void setDefaultCloseOperation(int op)` – nastavi operacijo, ki se izvede, ko uporabnik zapre okno; privzeta vrednost je `HIDE_ON_CLOSE`; pri `JFrame` se za izhod iz aplikacije ponavadi uporabi metoda `exit` razreda `System`, ki je mapirana v vrednost `JFrame.EXIT_ON_CLOSE`
- `Container getContentPane()` – vrne referenco na delovno površino vsebnika
- `void setLayout(LayoutManager m)` – nastavi razporejevalnik gradnika na podani razporejevalnik m

JPanel je vmesni vsebnik, v katerega lahko polagamo gradnike ter omogoča združevanje gradnikov v skupine.

- `void setLayout(LayoutManager m)` – nastavi razporejevalnik na podani razporejevalnik m

JButton, **JTextField**, **JLabel** in podobni ostali gradniki ne morejo vsebovati drugih komponent in morajo biti vsebovani v katerem od vsebnikov.

- konstruktorji `JButton(String s)`, `JTextField(String s)` ali `JLabel(String s)` ustvarijo gradnik z besedilom s
- `void setText(String t)` – nastavi besedilo, izpisano v gradniku
- `String getText()` – vrne besedilo, izpisano v gradniku

Apleti (javax.swing.JApplet)

Glavne metode apleta:

- `init()` – brskalnik metodo kliče, ko je aplet naložen v sistem; vedno se kliče pred prvim klicem metode `start()`
- `start()` – kliče brskalnik ob začetku izvajanja apleta
- `stop()` – kliče brskalnik ob zaustavitvi izvajanja apleta
- `destroy()` – kliče brskalnik ob uničenju apleta s smetarjem
- `URL getDocumentBase()` – vrne URL strani z apletom

- `URL getCodeBase()` – vrne URL .class datoteke
- `String getParameter(String p)` – vrne vrednost parametra p (parametre podamo v HTML kodi)

Primer HTML kode, ki vključuje aplet:

```
<applet code="abc.class" height=300 width=300>
<param name=parameter1 value=vrednost1>
</applet>
```

Razporejevalniki (java.awt.*)

- `BorderLayout` razdeli vsebnik na pet regij, ki jih določajo konstante: `NORTH`, `SOUTH`, `EAST`, `WEST` in `CENTER`
- `FlowLayout` gradnike dodaja po vrsti od leve proti desni
- `GridLayout` razdeli vsebnik v mrežo enakih celic, njeno velikost (vodoravno, navpično) podamo v konstruktorju

Dogodki in poslušalci (java.awt.event.*)

Gradniki se odzivajo na dogodke s pomočjo poslušalcev, ki jih vežemo nanje. Poslušalce `KeyListener`, `MouseListener`, `MouseMotionListener` lahko vežemo na vsak Swing ali AWT gradnik; `ActionListener` vežemo na gumb, tekstovno polje in podobne gradnike. Metode za dodajanje poslušalca gradniku (vse so `void`):

- `addKeyListener(KeyListener l)` – gradniku doda poslušalca za dogodke tipkovnice
- `addMouseListener(MouseListener l)` – gradniku doda poslušalca za dogodke miške
- `addMouseMotionListener(MouseMotionListener l)` – gradniku doda poslušalca za premik miške
- `addActionListener(ActionListener l)` – doda poslušalca akcij gumbu, vnosnemu polju ...

Metoda vmesnika `ActionListener` (je `void`):

- `actionPerformed(ActionEvent e)` – se kliče ob akciji

Metode vmesnika `KeyListener` (vse so `void`):

- `keyPressed(KeyEvent e)` – se kliče ob pritisku tipke
- `keyReleased(KeyEvent e)` – se kliče ob sprostitvi tipke
- `keyTyped(KeyEvent e)` – se kliče ob pritisku tipke

Metode vmesnika `MouseListener` (vse so `void`):

- `mouseClicked(MouseEvent e)` – klik gumba
- `mouseEntered(MouseEvent e)` – vstop miške v gradnik
- `mouseExited(MouseEvent e)` – izstop miške iz gradnika
- `mousePressed(MouseEvent e)` – pritisk gumba miške

Java programska kartica

- `mouseReleased(MouseEvent e)` – sprostitelj gumba miši

Metode vmesnika `MouseEvent` (vse so `void`):

- `mouseDragged(MouseEvent e)` – se kliče ob premiku miške s pritisnjenim gumbom
- `mouseMoved(MouseEvent e)` – se kliče ob premiku miške

Razred `EventObject` in iz njega izpeljani razredi

`ActionEvent`, `KeyEvent` in `MouseEvent` imajo metodo:

- `Object getSource()` – vrne objekt, na katerem se je zgodil dogodek

Razred `KeyEvent`:

- `char getKeyChar()` – vrne znak (tipko) tega dogodka

Nekaj metod razreda `MouseEvent`:

- `int getButton()` – vrne gumb, ki je spremenil stanje
- `int getX()` – vrne x pozicijo, relativno glede na gradnik
- `int getY()` – vrne y pozicijo, relativno glede na gradnik

Podatkovne strukture (java.util.*)

Collection<Tip>

Osnovni vmesnik, ki ga implementirajo vse podatkovne strukture, ki shranjujejo posamezne elemente, med drugim:

`ArrayList`, `Vector`, `Stack`, `Set`, `SortedSet` ...

- `boolean add(Tip el)` – doda `el` v zbirko in vrne `true`
- `void clear()` – zbrši vse elemente zbirke
- `boolean contains(Object o)` – vrne `true`, če zbirka vsebuje podani objekt `o`
- `Iterator<Tip> iterator()` – vrne objekt tipa `Iterator<Tip>`, ki omogoča sprehod po elementih zbirke
- `boolean remove(Object o)` – zbrši element `o` in vrne `true`, če je brisanje uspešno
- `int size()` – vrne število elementov v zbirki

Iterator<Tip>

Osnovni vmesnik, ki ga implementirajo razredi, ki omogočajo sprehajanje po elementih zbirke. Metode:

- `boolean hasNext()` – vrne `true`, če obstaja naslednji element
- `Tip next()` – vrne naslednji element
- `void remove()` – zbrši trenutni element. Lahko se kliče le enkrat na vsak klic metode `next()`.

ArrayList<Tip>

Predstavlja polju podobno podatkovno strukturo, ki jo lahko dinamično povečujemo in zmanjšujemo z dodajanjem ali odvzemanjem elementov vrste `Tip`. Poleg metod vmesnika `Collection` vsebuje tudi metode:

- `boolean add(Tip el)` – doda `el` na konec in vrne `true`
- `void add(int i, Tip el)` – vrne element `el` na mesto `i`
- `Tip get(int i)` – vrne element na i -tem mestu
- `int indexOf(Object el)` – poišče prvo pojavitev `el` in vrne njegov indeks oz. -1 , če elementa ne najde
- `Tip remove(int i)` – zbrši element na i -tem mestu
- `Tip set(int i, Tip el)` – zamenja element na i -tem mestu z elementom `el`

HashSet<Tip>

Predstavlja množico elementov tipa `Tip`. Poleg metod vmesnika `Collection`, vsebuje tudi:

- `boolean add(Tip el)` – doda `el`, če ga še ni v množici

HashMap<TipK, TipV>

Predstavlja podatkovno strukturo, ki shranjuje pare `<ključ, vrednost>`. Tip ključa in vrednosti določata `TipK` in `TipV`.

- `void clear()` – zbrši vse elemente
- `boolean containsKey(Object key)` – vrne `true`, če `HashMap` vsebuje podani ključ `key`
- `boolean containsValue(Object value)` – vrne `true`, če `HashMap` vsebuje podano vrednost `value`
- `TipV get(Object key)` – vrne vrednost tipa `TipV`, povezano s podanim ključem `key` ali `null`, če ključa ni
- `Set<TipK> keySet()` – vrne objekt tipa `Set<TipK>`, ki vsebuje vse ključe, shranjene v `HashMap`
- `TipV put(TipK key, TipV value)` – shrani par ključ `key`, vrednost `value` v `HashMap`
- `TipV remove(Object key)` – zbrši vrednost, shranjeno pod ključem `key` iz `HashMap`, in vrne to vrednost
- `int size()` – vrne število shranjenih elementov
- `Collection<TipV> values()` – vrne objekt, ki vsebuje vse vrednosti, shranjene v `HashMap`

Niti (java.lang.Thread)

Razred, v katerem želimo napisati kodo, ki bo tekla kot samostojna nit, mora implementirati vmesnik `Runnable` ali dedovati iz razreda `Thread`. Koda niti se mora nahajati v metodi `public void run()` tega razreda.

Nekatere metode razreda `Thread`:

- `Thread(Runnable target)` – konstruktor, ki mu kot parameter podamo objekt `target`, ki implementira vmesnik `Runnable` in ima posledično definirano metodo `run()`
- `static Thread currentThread()` – vrne referenco na nit, ki se trenutno izvaja
- `void interrupt()` – prekine to nit
- `void join(long m) throws InterruptedException` – čaka največ m milisekund, da se nit konča. Če je m enak 0 , čaka neskončno časa, da se nit konča. Če se nit prekine, sproži izjemo.
- `void run()` – to metodo mora definirati razred, ki deduje iz `Thread`, vsebuje pa naj kodo, ki se bo izvajala v niti
- `static void sleep(long millis) throws InterruptedException` – povzroči, da trenutna nit preneha z izvajanjem za $millis$ milisekund. Če se nit prekine, sproži izjemo.
- `void start()` – povzroči, da se nit začne izvajati – pokliče metodo `run()`
- `static void yield()` – začasno ustavi izvajanje trenutne niti, da se lahko izvajajo ostale niti

Koristne metode razreda `Object`:

- `void notify()` – zbudi eno od niti, ki čaka v vrsti tega objekta (preko metode `wait()`)
- `void notifyAll()` – zbudi vse niti, ki čakajo v vrsti tega objekta (preko metode `wait()`)
- `void wait(long t) throws InterruptedException` – povzroči, da nit čaka t milisekund (če je t enak 0 , potem čaka neskončno časa) ali dokler neka druga nit ne pokliče `notify()` oz. `notifyAll()` na tem objektu

Sinhronizacija: če želimo, da določeno metodo hkrati izvaja le ena nit, jo lahko deklariramo kot `synchronized` in s tem preprečimo morebitne konflikte pri dostopu do skupnih virov.